

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. אף חוסם אוכל בתלוש ... כל שגידולי קרקע פועל אוכל בו יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו ... יצא המנכש בשומים ובבצלים ... אף על גב דקא משליף קטיני מביני אלימי ... מואל כליך לא תתן.....1
- ב. כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו יצא הבודל בתמרים ובגרוגרות ... אוכל בו ... בתוחלני.....4
- ג. אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה פועל אוכל בו יצא הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתו לחלה דאין פועל אוכל בו.....5
- ד. מידי מעשר קא גרים גמר מלאכה קא גרים ... כרוך ותני ... כל שלא נגמר מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו.....6
- ה. רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין כדי שלא יאכלו ענבים הרבה רשאי פועלין לטבל פיתם בציר כדי שיאכלו ענבים הרבה.....7
- ו. לא יהבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל ולא יפריך על גבי הסלע ויאכל אבל מפריך על יד על יד ואוכל.....7
- ז. פועלין שהיו עודרים בתאנים וגודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלים ופטורים שהתורה זיכתה להם.....8
- ח. בפיתם לא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית ולא יספות במלח ויאכל מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי.....8
- ט. השוכר את הפועל לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל.....9
- י. שכרו לבצור שכרו למסוק שכרו ללקט הרי זה אוכל ופטור שהתורה זיכתה להן...9
- יא. קציץ אחת ואחת יאכל שתים לא יאכל וסופת במלח ויאכל ... חדא לא קבעא ספיתא תרתי קבעא ספיתא קציץ בין ספת ובין לא ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל לא קציץ ולא ספת אוכל שתים שתים ... ואף על גב דנטל רשות מבעל הבית דאיטביל להו למעשר וקבעא ספיתא ותרתי דקבעא ספיתא.....10

דף פט.

א. אף חוסם אוכל בתלוש ... כל שגידולי קרקע פועל אוכל בו יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע ואין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**פועל אוכל בו ... יצא המנכש בשומים ובבצלים ... אף
על גב דקא משליף קטיני מביני אלימי ... מואל נליך לא
תתן**

כבר התבאר לעיל דף פז. כתיב (דברים כג פסוק כח – כט) **כִּי תֵבֵא בְּכַרְם רֶעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנֶפֶשְׁךָ שֶׁבֶעֶךָ וְאֵל כְּלִיְךָ לֹא תִתֵּן. כִּי תֵבֵא בְּקִמַת רֶעֶךָ וְקִטְפֹת מְלִילַת בְּיָדְךָ וְחָרְמֵשׁ לֹא תִנִּיף עַל קִמַת רֶעֶךָ, נַעֲטוּיֵנוּ¹ בּוֹה שֶׁהַפּוֹעֵלִים שֶׁהֵן עוֹשִׂין בְּדַבַּר שֶׁגִדְּלוּ מִן הָאָרֶץ וְעַדִּין לֹא נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ בֵּין בְּתִלוּשׁ בֵּין בְּמַחוּבֵר וַיְהִי מַעֲשִׂיהֶן גְּמִירַת הַמִּלְאכָה, הָרִי עַל בַּעַה"ב מַצוּה שִׁנִּיחַ אוֹתָן לֵאכּוֹל מִמָּה שֶׁהֵן עוֹשִׂין בּוֹ. אִפִּילוּ אִינוּ עוֹשֶׂה לֹא בִידּוֹ וְלֹא בְּרַגְלָיו רַק שְׁנוּשָׂא עַל כַּתְפוֹ².**

ופסוקים אלו לא נאמרו אלא בפועל, לפיכך השוכר את הפועל שיעבוד אצלו בגידולי קרקע הן שכיר יום או קבלן³, אם שכרו לעשות עמו במחובר זכתה התורה לפועל שיאכל במה שעובד, באופנים שיבוארו להלן.

כשעושה עם בעל הבית בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע ואינו אוכל אלא מאותו מאכל שהוא עושה עמו. ואסור מן התורה לחסמו שלא יאכל שהרי התורה אמרה ואכלת⁴, מיהו אם חסמו פטור ממלקות⁵. וחייב לשלם כשיעור שהיה אוכל. אבל אם מתנה עמו שלא יאכל אין בו איסור בכך⁶.

¹ שו"ע ונו"כ שלו א

² קמ"ל דלא תימא דבעינן פועל דעובד בידיו וברגליו בשעת דישה דומיא דשור, אלא דרשינן להלן צא: מדכתיב בפועל כי תבוא, ביאה סתם משמע, בכל מה שאתה באת שם לעבוד. סמ"ע שם ב

³ מנחת חינוך תקעו א

⁴ רמ"א שם

⁵ ולא אמרינן קל וחומר הוא משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו ואם חסמו חייב מלקות דכתיב [שם כה, ד] לא תחסום שור בדישו וסמך ליה אם בן הכות וגו', אדם שאתה מצווה להחיותו אינו דין שאתה מצווה על חסימתו ואם תחסמו תחייב מלקות, ואין בזה משום אין מזהירין ומלקין מן הדין, דאיסור חסימה כבר נאמרה בואכלת וקל וחומר למלקות אתא. לאו מילתא היא, דאמר קרא כנפשך שהוא מיותר דהול"ל ואכלת ענבים כשבעך, אלא להכי אתא לומר כנפשך של בעל הבית כן תהא נפשו של פועל, מה נפשך אם חסמת עצמך פטור אף נפשו של פועל אם חסמתו פטור ממלקות, לפיכך אם חסמו מלקי לא לקי אבל שלומי צריך לשלם לו מה שהיה אוכל אם לא חסמו. לבוש שם

⁶ סמ"ע שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

וגם הפועל בשכר אינו אוכל אלא כשהוא עושה בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע, ואינו אוכל אלא בשעת גמר מלאכת חיבורן שהוא התלישה מן הקרקע⁷. במחובר לקרקע, כגון בוצר ענבים ומוסק בזתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים.

ובתלוש מן הקרקע אוכל קודם שיגמר סוף מלאכה המחייבת אותו למעשר ואם הוא דבר שחייב בחלבה אוכל עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה, לאפוקי השוכר פועל ללוש ולקטוף ולאפות אינו אוכל בו, כמו שיתבאר בעזה"ת.

אבל העושה בדבר שאין גדולי קרקע, כגון החולב והמחבץ כלומר שמוציא חמאה מן החלב, והמגבן, אינו אוכל.

וכן העושה במחובר שלא בשעת גמר מלאכה⁸, כגון העודר בגפנים או מכסה שרשי האילנות, ואפילו המנכש בבצלים ושומים, כגון שעוקר את הקטנים מן הגדולים, כדי שיגדלו יותר טוב, לא יאכל מהם ואף על פי שהוא גמר מלאכת הקטנים, שעיקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב להם ועדיין לא נגמרה מלאכתו.

וכן שומרי גנות ופרדסים אינם אוכלים⁹.

פועל העושה¹⁰ מלאכה לבעל הבית בדבר מאכל, ומבטל ממלאכתו כדי לאכול¹¹, או שאכל שלא בשעת גמר מלאכה כגון שאוכל בשעה שעושה את מלאכת ניכוש השדה,

⁷ ערוה"ש שם ד

⁸ ובחמשת מיני תבואה דאחר חיוב המעשרות יש עוד חיוב דמתחייב בחלה כ"ז שלא נגמרה מלאכתו אף דנגמרה למעשרות מ"מ אוכל עד שבולל במים דנגמרה מלאכתו לחלה ואינו אוכל אבל קודם לזה יאכל אף דנגמרה למעשר כיון דיש עוד חיוב חלה ולא נגמרה עדיין לחלה כ"ה דעת רוב הראשונים. אך הראב"ד חולק כל שנגמרה מלאכתו למעשר אינו אוכל אף שיש עוד חיוב חלה

⁹ חדא דאינו גמר והב' דלא זכתה התורה לפועל רק בעושה מעשה הן בידיו הן בהגליו והן בכתפיו ומשמר לאו כעושה מעשה דמי אינו אוכל ואפי' בתלוש אם שומר אינו אוכל דלא עביד מעשה. מג"ח שם

¹⁰ רמב"ם שכירות פ"ב ה"ג ערוך השולחן חו"מ סי' שלז סעי' ד

¹¹ והנה לדעת כל הראשונים אוכל הפועל בשעה שעושה מלאכתו בדוקא, דאז אינו מבטל ממלאכתו, אבל לא יבטל ממלאכתו כדי שיאכל דזה אסור לכולי עלמא" (מנחת חינוך מצוה תקעו אות ג) ומדברי הרמב"ם כאן משמע שאם מבטל ממלאכתו הרי הוא בכלל לאו זה וכן משמע בחינו מצוה תקעו וז"ל "שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו מהדבר אשר יעבוד בו, אף על פי שהוא מותר לאכול ממנו שלא בשעת עבודה והוא בהליכתו מאומן לאומן, כשהוא עובד במחובר לקרקע לא הותר לאכול בשעת עבודה, ועל זה נאמר דברים כ"ג, כ"ז, וחרמש לא תניף על קמת רעך, שאמרו זכרונם לברכה [בבא מציעא פ"ז ע"ב] חרמש לרבות כל בעלי חרמש, ובשעת חרמש, כלומר עת הקציר לא תקצור לעצמך. וכבר נודע שזה הכתוב בא בשכיר, ופירוש כי תבוא,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

הרי זה עובר בל"ת שנאמר (שם) וְחָרַמְשׁ לֹא תִנִּיף עַל קָמַת רֵעֶךָ וּגו' מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לַמִּדּוּ שָׁכַל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּקְצִירָה לֹא יִנִּיף חֲרַמְשׁ לְאֲכִילָתוֹ וּ"א"י¹² שֶׁאֵע"ג שִׁישׁ בּוֹ אִיסוּר אֵינוֹ עוֹבֵר בּוֹ מִשּׁוּם לֹא זֶה.

וּאִם אָכַל בַּמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ רִשְׁאֵי לְאֲכֹל עוֹבֵר גַּם בְּאִיסוּר גַּזְלִי¹³ וְחַיִּיב לְשַׁלֵּם¹⁴.

ב. כִּלְ שֵׁלָא נִגְמַרְהָ מִלְּאֲכַתּוֹ לְמַעַשְׁר פּוּעֵל אוֹכֵל בּוֹ יֵצֵא הַבּוֹדֵל בְּתַמְרִים וּבְגֵרוּגְרוֹת ... אוֹכֵל בּוֹ ... בְּתוֹחֲלָנִי

עוֹד לַמִּדּוּ חוֹ"ל מֵאִיסוּר חֲסִימָה¹⁵ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִחַסֵּם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ וְהַקִּישׁוֹ חוֹסֵם לְנַחֲסֵם וְנַחֲסֵם לְחוֹסֵם וְדִיּוֹקוֹ בְּדִישׁוֹ מִה דִּישׁ מִיּוֹחַד שֵׁלָא נִגְמַרְהָ מִלְּאֲכַתּוֹ לְמַעַשְׁר וְלַחֲלָה וּפּוּעֵל אוֹכֵל בּוֹ, אִף כֹּל שֵׁלָא נִגְמַרְהָ מִלְּאֲכַתּוֹ לְמַעַשְׁר וְלַחֲלָה פּוּעֵל אוֹכֵל בּוֹ.

כְּלוּמַר, כִּי תְּבוֹא בְּשִׁכְרָךְ לַעֲשׂוֹת עִם בַּעַל הַשְּׂדֵה, כַּדְמַתְרַגְסֵם אוֹנְקְלוּס אַרִי תַתְנַגְרִי וְעֵינֵי הַחַיִּי הַגְרִי"פ לְסַה"מ לְרַס"ג ל"ת רַסוֹ (שְׂכֵה א-ג) וּבּוֹדֵאֵי לְפ"י שֶׁאִיסוּר לֹא לְהַפְסִיק מִמִּלְּאֲכַתּוֹ לְצוֹרֵךְ עַסְקִיּוֹ הַפְרָטִיִּים מִבְּלִי לְקַבֵּל רִשׁוֹת ע"כ וְכ"ש שֶׁאִיסוּר לֹא לְשִׁבּוֹת וְהַרִי זֶה נִזְל גְּמוּר אִם יִגְרוּם הַפְסַד לְבַעַה"ב ע"י הַשְּׁבִיתָה וְכֵן אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא דְמֵי הַשְּׁבִיתָה מִבַּעַה"ב וְעֵינֵי פְתַחֵי חוּשֵׁן פ"ז הַעֲרָה כִּד וְעֵינֵי אַנְרוֹת מִשֵּׁה חו"מ א ס"ה נַח נַח בְּאוֹפְנִים שְׁמוֹתָר לַעֲשׂוֹת שְׁבִיתָה

¹² סְמ"ע ס"ק לַח בְּרַאב"ד שֶׁם הַשִּׁינִי "דְּבָרִים הִלְלוּ אֵינִי לְהֵם שׂוֹרֵשׁ וּבִסְפָרֵי דְרִשׁוֹ וְקַטְפַת מְלִילוֹת בִּידֵךְ שֵׁלָא יִהְיֶה קוֹצֵר בְּמַגֵּל וְאוֹכֵל וְחֲרַמְשׁ לֹא תִנִּיף בְּשַׁעֲה שֶׁאֲתָה מִנִּיף חֲרַמְשׁ עַל קָמַת בַּעַה"ב וְלֹא מִפְּנֵי בִיטוּל מִלְּאֲכָה אֲלֵא שֵׁלָא יַעֲשֶׂה אֲכִילָתוֹ קַבַּע כַּעֵינִי מִלְּאֲכַתּוֹ" עכ"ל וְעֵינֵי בְּב"י חו"מ ס"ה שֶׁלֹּא שָׁכַתְבִּי "וְתַלְמִידֵי הַרִשְׁב"א הוֹכִיחוּ מִפְּשָׁט דְּמַתְנִיתִין דּוֹכוּלָן לֹא אִמְרוּ אֲלֵא בְּשַׁעֲת גַּמַר מִלְּאֲכָה דְּעִיקָר אֲכִילָת פּוּעֵל מִן הַתּוֹרָה הוּא בְּשַׁעֲה שְׁמַתְעַסֵּק בְּמִלְּאֲכָת בַּעַל הַבַּיִת וְשֵׁלָא כַּדְבָרֵי הַרְמַב"ם וְקָרָא דְחֲרַמְשׁ לֹא תִנִּיף לֹא אוֹזְהַרָה לְאוֹכֵל הוּא אֲלֵא אוֹזְהַרָה לְקוֹצֵר שֵׁלָא יִקְצוֹר וְיֵאֱכַל אֲלֵא קוֹטְפָה וְאוֹכֵל וּבְרִייתָא דְסִיפְרֵי הַכִּי קַתְנִי דְקָרָא בְּשַׁעֲה שֶׁאֲתָה מִנִּיף חֲרַמְשׁ עַסִּיק וְקָאֵמַר דְּקוֹטְפָה וְאוֹכֵל כַּדְאִמְרִינֵן לְעִיל (פ"ז): בְּשַׁעֲת חֲרַמְשׁ אֲכֹל שֵׁלָא בְּשַׁעֲת חֲרַמְשׁ לֹא תִיכּוּל וְהַכִּי נִמִּי תִנִּיא הַתֵּם כִּי תִבֵּא בְּכַרְם רַעֲךָ יִכּוּל לְעוֹלָם תִּלְמוּד לּוֹמַר וְאֵל כְּלִיךְ לֹא תִתֵּן בְּשַׁעֲה שֶׁאֲתָה נוֹתֵן לְכֻלִּי שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֲתָה אוֹכֵל וְכו' וְזֶה בְּרוּר וּמִיּוֹהוּ בְּהַלְכוֹת הַרִי"ף (שם) גְּרִיס בְּמַתְנִיתִין וְכוּלָן לֹא אִמְרוּ אֲלֵא בְּשַׁעֲת גַּמַר מִלְּאֲכָה וְלֹא לְמִימְרָא דְאֵינוֹ אוֹכֵל אֲלֵא בְּשַׁעֲה שְׁמַתְעַסֵּק בְּמִלְּאֲכַתּוֹ אֲלֵא עַד שַׁעֲת גַּמַר מִלְּאֲכָה קָאֵמַר שֶׁהוּא אוֹכֵל כְּגוֹן בְּשַׁעֲה שְׁפוּרְק וְטוּעֵן וְלֹא פּוֹקֵי אַחַר שֶׁנִּגְמַרְהָ מִלְּאֲכַתּוֹ אֲתָה וְכַדְקַתְנִי סִיפָא (צ"א): וְכַחֲמוּר כִּשְׁתַּהָא פּוּרְקָתָא שְׁפִירוּשׁוֹ עַד שֶׁתַּהָא פּוּרְקָתָא (צ"ב). עכ"ל:

¹³ וְעֵינֵי בְּחִינּוּךְ מִצּוּה תַקְעוּ "וְאִם תִּשְׁאַל, וְלִמָּה הִיָּה צָרִיךְ לֹא עַל זֶה, וְהִלָּא בְּכֻלָּל גִּזְלָה הוּא. הַתְּשׁוּבָה, לְפִי שִׁידְמָה הַפּוּעֵל שֵׁלָא יִהְיֶה לּוֹ חֲטָא בְּלִקְחוֹ מִגִּידוּלֵי הַקְּרַקַּע בַּעַת הַקְּצִיר אוֹ הַבְּצִיר, שְׁדִרְךָ בְּנֵי אָדָם שֵׁלָא לְהַקְפִּיד בְּדָבָר כֹּל כֵּךְ כְּמוֹ שֶׁהֵם מְקַפִּידִים בְּמָה שִׁישׁ לְהֵם תּוֹךְ הַבַּיִת, עַל כֵּן הִיָּה מַחֲסְדֵי בְרוּךְ הוּא לְהַרְבּוֹת עֲלֵיו הַאֲזְהָרוֹת בְּמָה שֶׁהַכְּשִׁלוֹן מִצּוּי, וְכַעֲנִין שֶׁאִמְרוּ וְזָכוּנָם לְבִרְכָה [שם כ"ג ע"ב] רַצָּה הַמָּקוֹם לְזִכּוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל לְפִיכֵךְ הַרְבֵּה לְהֵם תּוֹרָה וּמִצְוּוֹת".

¹⁴ סְמ"ע ס"ק לַח מִנַּחַת חִינּוּךְ תַקְעוּ אוֹת ז

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ג

תְּרוּמוֹת וְהַנְּצִחוֹת | בְּנֵק הַדּוּאָר ח"ן 22887389 | וּבִטְלִי 0548027748

לְהַצְטַרְפוֹת לְהַלְכוֹת הַדָּף הַיּוֹמִי לְהַלְכָה לְמַעַשָּׂה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך כל דבר שחיוב מעשר וחלה נוהג בו יכול הפועל לאכול בו עד גמר החיוב האחרון שבו דהיינו עד שנגמר מלאכתו לחלה, וכל זמן שהפועל עוסק בו קודם גמר מלאכתו לחלה אוכל בו אף על פי שכבר נגמרה מלאכתו למעשר, וכל דבר שאין בו אלא חיוב מעשר לחודיה ולאחר שנתעשר אין בו עוד חיוב אחר, אינו אוכל אלא עד שנגמרה מלאכתו למעשר.

לפיכך אמרו פועל העושה בתלוש לאחר שנגמרה מלאכתו למעשר בדבר שאין בו עוד חיוב אחר, כגון הבודל בתמרים ובגרוגרות שנדבקו זו לזו ומברילין במגריפה¹⁶, והתאנים והענבים כבר נגמרה מלאכתן ונתחייבו במעשר קודם שנדבקו יחד, הואיל ושוב אין בהם חיוב אחר אין הפועל אוכל מהם.

וזה דוקא כשדעתו לאוכלן כמות שהן אבל כשבצרן לעשות מהן יין או זיתים לעשות מהן שמן גמר חיובן אינו אלא לאחר שנעשה היין והשמן¹⁷.

ג. אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה פועל אוכל בו יצא הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתו לחלה דאין פועל אוכל בו

הפועל בחטים לעשות מהם פת שחייבת בחלה, אף על פי שאחר מירוח נגמרה מלאכתו למעשר, כיון שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה הפועל בהם אחר המירוח כגון בהרקדה או בטחינה, עדיין הפועל אוכל בהם עד שיגמר מלאכתו לחלה דהיינו עד הלישה משיתן בהם מים ויגלגל כלומר יערבב¹⁸ שאז חל עליה חובת חלה, אבל משם ואילך שצריך עוד ללוש ולאפות, אין הפועל אוכל בהם.

ודוקא בחיטין¹⁹ שמסתמא עומד לפת ופת מחויב בחלה, משא"כ בשעורין וכוסמין ושיבולת שועל שסתמא אינו עומד לפת אלא לעשות מהן משקה

¹⁶ סמ"ע שם יא

¹⁷ סמ"ע שם יב

¹⁸ לבוש ובמ"ע יד

¹⁹ סמ"ע שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ולהאכילין לבהמתו או לעשות מהן תבשיל כשיגרסו השעורים וכנהוג, אזי אסור לאכול מהן מיד אחר המירוח שמאז הוא גמר חיובן דהיינו מעשר. וי"א²⁰ שאינו תלוי בסתמא אלא אם יודע הפועל שאין דעתו של בעה"ב לאפות מהן פת אלא לתבשיל וכה"ג הוי מעשר גמר מלאכתו, וכשדעתו לעשות מהן פת הוי חלה גמר מלאכה. והעיקר כדיעה ראשונה ובכל מדינה כפי מנהגה²¹.

הבודל בתמרים רעים²² שאין דרכן להתבשל באילן, אוכל בהם מפני שעדיין לא נגמרו מלאכתן למעשר, שאינן חייבים עד שנותנין אותן בסל שמתרככין שם עד שיהיו ראויין לאכילה.

במין אחד עצמו שפעמים שאוכל ופעמים שאינו אוכל, הכל תלוי בדעתו, כיצד כגון ירק שגמר מלאכתו הוא משנאגד ושאינו נאגד משימלא את הכלי ואם אין דעתו למלאות את הכלי רק עד חציו כיון שמילא חציו נגמרה מלאכתו למעשר וכשדעתו למלאות כולה אינו גמר עד שימלאנה כולה²³.

ואפילו בשעת גמר מלאכתו²⁴ אסור לפועל לקצור במגל, שנאמר וְהָרַמְשׁ לֹא תִנִּיף עַל קַמַת רֶעֶף אֲלֵא יִקְטוֹף בַּיָּד, כמו שנאמר וְקִטְפֵת מְלִילַת בְּיָדָךְ כִּיּוֹן שֶהתורה לא התירה אלא ביד שאינו קוטף הרבה אבל אם יקצור בחרמש יקצור הרבה בלא טורח ויאכלם יותר ממה שהיה קוטף ביד.

ד. מידי מעשר קא גרים גמר מלאכה קא גרים ... כרוך ותני ... כל שלא נגמר מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו.

אפילו בזמן הזה²⁵, או בחו"ל שאין לנו חיוב מעשר וחלה, כיון שנגמרה מלאכתו למעשר ולחלה אילו היה חייב כנזכר אין הפועל אוכל.

²⁰ מ"ז שם

²¹ ערוה"ש שם ה שכתב "והשיפון במדינתנו עיקרו לפת כמו הטיס ונ' האחרים אין סתמן לפת".

²² שו"ע ונו"כ שם ד

²³ ערוה"ש שם ט

²⁴ ערוך השולחן שם סעי' ה

²⁵ לבוש שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

**ה. רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין כדי שלא יאכלו
ענבים הרבה רשאיין פועליין לטבול פיתם בציר כדי שיאכלו
ענבים הרבה**

מה שהתבאר לעיל דף פז: שדרשו חז"ל וְאֶכְלֶתָּ עֲנָבִים וְלֹא²⁶ עֲנָבִים וּדְבַר אַחֵר, לְפִיכָךְ לֹא יֵאָכֵל הַפּוֹעֵל עִם הָעֲנָבִים פֶּת אוֹ דְבַר אַחֵר לְמִתְקֵן כְּדֵי שִׁיּוּכֵל לֵאכּוֹל הַרְבֵּה מִהָעֲנָבִים, וְכֵן לֹא יֵאָכֵל אוֹתָם בְּמִלְחָה. אֵינן אִיסוּר זֶה אֵלֶּא שֶׁלֹּא²⁷ יִתְקַן אֶת הַפִּירִי וּיִמְתַּקְנוּ כְּדֵי שִׁיאֵכֵל הַרְבֵּה, אֲבָל שִׁיתְקַן הַפּוֹעֵל אֶת גּוֹפוֹ כְּדֵי שִׁיאֵכֵל הַרְבֵּה לֹא שִׁמְעִינן שֶׁאִסְרָה הַתּוֹרָה, וְהוּא הַדִּין שִׁיעֲשֶׂה הַבַּעַל הַבֵּית דְּבַר לַפּוֹעֵל שִׁיגְרוּם לוֹ שֶׁלֹּא יֵאָכֵל הַרְבֵּה ג"כ לֹא אִסְרָה הַתּוֹרָה.

לפיכך אמרו רשאי הפועל לטבול פתו בציר או שאר דבר מלוח, כדי שיאכל ענבים הרבה, ורשאי בעל הבית להשקות את הפועל יין כדי שלא יאכל ענבים הרבה.

דף פט:

**ו. לֹא יִהְיֶה בְּאוֹר וְיֵאָכֵל וְלֹא יִכְמוֹר בְּאֵדְמָה וְיֵאָכֵל וְלֹא
יִפְרִיךְ עַל גְּבִי הַסֵּלַע וְיֵאָכֵל אֲבָל מִפְּרִיךְ עַל יַד עַל יַד וְאוֹכֵל**

אסור לפועל²⁸ להבהב השיבלים באור למתק אותם, או להפריכם על גבי סלע כלומר שמשברם²⁹ לחתיכות קטנות כדי שיוכל לתת לפיו מעט מעט, אפילו אינו מתבטל ממלאכתו ע"י ההבהב או ההפרכה, כגון שיש לו אשה ובנות שמהבהבים לו³⁰, אסור³¹ מפני שממתק אותם והרי זה דומיא דענבים ודבר אחר שאסור.

²⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

²⁷ שו"ע ונו"כ שם פו לבוש וסמ"ע שם לב

²⁸ שו"ע ונו"כ שם יג

²⁹ סמ"ע שם כט

³⁰ סמ"ע שם

³¹ צ"ע שלא הביא ממחלוקת רש"י ד"ה מהו שיהבהב באור, ותוס' ד"ה פועל, דלר"ת בראוים לאכול שרי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן אסור לו לקצוץ התאנים³², ודוקא תאנים שקליפתן דקה ורוב אנשים אין קולפין אותן אבל פירות שקליפתן עבה קצת אף שיש שאוכלין בקליפתן מ"מ כיון שהרבה קולפין אותן מותר לו לקולפן, אלא שלא יקלפו בעצמם מפני ביטול מלאכה.

כשאוכלים דבר שיש בהם חשש תולעים וצריכים לברור אותם, לא יבררו בעצמם אלא ע"י אחרים מפני ביטול מלאכה שהתורה לא התירה רק האכילה³³.

ז. פועלין שהיו עוודרים בתאנים וגודרים בתמרים ובוצרים

בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלים ופטורים

שהתורה זיכתה להם

כבר התבאר שכשעושה עם בעל הבית בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע ואינו אוכל אלא מאותו מאכל שהוא עושה עמו. אסור מן התורה לחסמו שלא יאכל שהרי התורה אמרה ואכלת³⁴, כגון בוצר ענבים ומוסק בזיתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים.

ח. בפיתם לא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית ולא

יספות במלח ויאכל מלח ודאי בענבים ודבר אחר דמי

כבר התבאר דף פז: שדרשו חז"ל וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים וְלֹא³⁵ ענבים ודבר אחר, לפיכך לא יאכל הפועל עם הענבים פת או דבר אחר למתקן כדי שיוכל לאכול הרבה מהענבים, וכן לא יאכל אותם במלח.

ואם קצין עם בעל הבית שיאכל עד שיעור כך וכך, יכול לאכול אותו השיעור בין בפת בין במלח בין בכל דבר שירצה הואיל וקצין.

³² ערוה"ש שם יח

³³ ערוה"ש שם

³⁴ רמ"א שם

³⁵ שו"ע ונו"כ שם יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ט. השוכר את הפועל לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא

יאכל

כבר התבאר לעיל שם שהעושה במחובר שלא בשעת גמר מלאכה³⁶, כגון העודר בגפנים או מכסה שרשי האילנות, אינו אוכל.

וכן שומרי גנות ופרדסים אינם אוכלים³⁷.

י. שניו לבצור שניו למסוק שניו ללקט הרי זה אונל

ופטור שהתורה זיכתה להן

עוד התבאר שם שהשוכר את הפועלים³⁸ לעבוד אצלו בפירות בין בתלושין בין במחוברין, הואיל ויש להם לאכול מן התורה במה שהן עושין, אפי' בלי רשות בעה"ב, הרי אלו אוכלין אכילת עראי ופטורים מן המעשר, שמדכתיב **פְּנֵפֶשֶׁךְ דַּרְשׁוּ חֻז"ל שנתנה לו התורה דין בעל הבית באכילת עראי, ואינו כלוקח שקנה ממנו**³⁹.

ואם התנה עמהן שיאכלו מה שלא זכתה להן תורה, כגון שהתנה עמהן הפועל שיאכלו בניו עמו או אשתו או בני ביתו או שיאכל בנו בשכרו⁴⁰ או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש, מה שיאכל הפועל פטור ובנו אסור לאכול עד שיעשר הואיל ואוכל מפני התנאי, ה"ז כלוקח וקובע למעשר. ולכן בעה"ב אסור לו להאכילם עד שיעשר⁴¹,

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

³⁷ חדא דאינו גמר והבי' דלא זכתה התורה לפועל רק בעושה מעשה הן בידיו הן ברגליו והן בכתפיו ומשמר לאו בעושה מעשה דמי אינו אוכל ואפי' בתלוש אם שומר אינו אוכל דלא עביד מעשה. מנ"ח שם

³⁸ שו"ע ונו"כ שם ק

³⁹ ואפי' התנה עמהם שיאכלו לא אמרי' דהוי כמקח דכיון שלא הי' צריך להתנות שהרי בלא"ה אוכל א"כ התנאי שלו לא מעלה ולא מוריד ויכול אדם להערים על פועליו ולהאכילין בלי מעשר שיקצצו תאנה או ויאכלו בזמן הקציצה תשע ופטורין ויכולין לאכול אפי' אשכול ראשון של מלאכתן ואשכול אחרון. דרך אמונה מעשר פרק ט ס"ק פח

⁴⁰ דכיון דבלא תנאו אין רשאי ליתן חלקן לבנו כמש"כ רבנו בפ"ב משכירות הי"ג שמשל שמים הוא אוכל והתורה לא זיכתה אלא לו ולא לאחרים לכן כשמתנה שיאכל בנו במקומו הו"ל מקח

⁴¹ תוספתא מעשרות פ"ב הי"א ואיתא שם ואם הבעה"ב מוציא ונותן לפניהם בעין יפה אוכלין וא"צ לעשר ואולי הטעם דאע"פ שהוא ע"ה כיון שנותן בעין יפה יותר ממה שהתנו בודאי עישר ג"כ וצע"ק וע"ל אות קנ"ט שכתבנו בע"א קצת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם הבעה"ב אינו מעשר צריכין הם לעשר, ויש להסתפק⁴² אם המעשר על חשבון בעה"ב כיון שחייב לעשר או על חשבון הפועל כיון שידע שהוא טבל.

יא. קצץ אחת ואחת יאכל שתיים שתיים לא יאכל וסופת במלח ויאכל... חדא לא קבעא ספיתא תרתי קבעא ספיתא קצץ בין ספת ובין לא ספת אחת אחת אונל שתיים שתיים לא יאכל לא קצץ ולא ספת אונל שתיים שתיים... ואף על גב דנטל רשות מבעל הבית דאיטביל להו למעשר וקבעא ספיתא ותרתי דקבעא ספיתא

שכרו לנכש⁴³ עמו בזיתים⁴⁴ שאז אין אוכל מן התורה שהרי אין פועל אוכל במחובר כשעושה לפני גמר מלאכה כנ"ל, והתנה הפועל שיאכל בזיתים שדינו כלוקח כמו שהתבאר, ה"ז אוכל מן האילן אחת אחת ופטור ואם צירף חייב, שהרי זה כגמר מלאכה.

וכל זה כששכרו לנכש בזיתים אבל אם שכרו ללקט הזיתים כיון ששכרו לשעת גמר מלאכה אוכל אפילו שתיים ופטור, שהתורה זיכתה לו, כמו שהתבאר.

שכרו לנכש בבצלים או שאר ירקות שיש להם עלים, והתנה לאכול ירק, שהרי הוא כלוקח, מקרסם כלומר תולש עלה עלה ואוכל כדין לוקח לפני גמר מלאכה, ואם צירף שני עלין יחד וכ"ש אם תלש את כל הקלח חייב.

קצץ הפועל שיאכל ליטרא של זיתים כדי שיוכל לאכלו אפי' שלא בשעת מלאכה ולכן אפי' אם אוכלו בשעת מלאכה הו"ל כמקח, אוכל אחת אחת ואם צירף חייב

⁴² רמב"ן בסוגיא מסופק בזה ועי' בתוס' אנשי שם פ"ג דמעשרות מ"א דפשימא ל"י דמשל פועל ולא ראה ד' הרמב"ן הנ"ל וע"ש בשטמ"ק בשם הרשב"א דמשמע שאם יכול לאכול א' א' א"א לו לאכל ב' ולעשר משל בעה"ב אבל אם גם א' א' אסור לו מעשר משל בעה"ב דאדעתא דהכי נתן לו.

⁴³ רמב"ם שם הלכה י - יא

⁴⁴ היינו לחפור סביבות האילן או שעוקר את שאינם יפות או שעוקר קצת כדי שיתפשטו השאר או שעוקר העשבים הרעים הגדלים שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לעשר הואיל והוא אוכל דבר קצוב ה"ז כלוקח שאם צירף נקבע⁴⁵, וצריך לעשר מיני' ובי' אבל לא משל בעה"ב שהרי לא נתן לו אלא ליטרא⁴⁶.

לא קצץ אלא היה אוכל כדין תורה, מצרף ואוכל כל מה שירצה והוא שלא יספות כלומר יטבול⁴⁷ במלח, אפילו ברשות בעל הבית⁴⁸, שמלח קובע למעשר, אבל אם ספת במלח⁴⁹ אחת מותר שאינו קובע, שתיים שתיים אסור לאכול עראי עד שיעשר שהרי נקבעו במלח.

⁴⁵ ויש ראשונים חולקים ע"ז עיין רמב"ן ותוס' הרא"ש כאן וכ"נ משאר הראשונים שפי' שם דלא כר"ח ע"ש בריטב"א החדשות וח"י הר"ן ותוס' רבנו פרץ ותוס' רי"ד ותוס' שנין בשטמ"ק שם וס"ל דכיון דתנאי זה לגריעותו בא שלא יאכל יותר מליטרא [ורשאי להתנות כן כמש"כ רבנו בפי"ב משכירות הי"ד] אכתי מקרי שאוכל מה"ת ופטור ממעשר ורק אם התנה שיאכל דבר שלא זיכתה לו תורה אז חייב.

⁴⁶ נראה דאפי' לפמ"ש"כ הרשב"א בשטמ"ק כאן גבי ספיתא שאם נתן לו בעה"ב רשות לספות יכול לעשר אף משל בעה"ב דאדעתא דהכי התנה אבל כאן שלא קצץ אלא ליטרא מסתברא דהוי כמוכרו לו וצריך לעשר מיני' ובי', דרך אמונה ציון ההלכה שם קלא

⁴⁷ רש"י ב"מ פ"ט ב' ובפי' רבנו ברוך שם פי' יקפוץ ידו במלח על הזיתים עד שימס המלח בגופן ויצא שמנן כדי שימתיקו והראב"ד בשטמ"ק והמאירי כתבו דספיתה הוי טפי מטיבול דטיבול בעלמא אפי' ב' מותר.

⁴⁸ שהרי בלא רשות אסור לו דהוי דבר אחר כמו שהתבאר

⁴⁹ ואפי' סופת שהוא קצת יותר מטיבול מ"מ אחת אחת אין קובע ע"י שטמ"ק בשם הראב"ד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

